

Ny Norsk Standard for grønne tak bidrar til å håndtere ekstremnedbør

Av Hanne Gjesteland Wells,
Standard Norge

Lar natur seg standardisere? På mange måter er vel naturen standardisert i genene. Samtidig kan vi lage standarder for hvordan vi best kan utnytte de økosystemtjenester vi kan få fra naturen. For håndtering av nedbør blir det stadig tydeligere hvordan vi må utnytte naturens naturlige bufferegenskaper når kapasiteten i tradisjonelle ledningsnett sprenges, og vi får oversvømmelser og flom. Grønne tak er et viktig hjelpemiddel i tilpasningen til et tøffere klima. En ny Norsk Standard skal sikre kvaliteten på takene.

Bærum kommune i førerretet

Standarden ble lansert i desember 2015 og overrakt Bærum kommunes ordfører Lisbet Hammer Krog. Bærum kommune har utmerket seg med sin målbevisste satsning på overvannshåndtering og har gjennom Pedro Ardila ledet Standard Norges komitéarbeid.

Det er mange gode grunner til å etablere grønne tak, og bruken brer om seg. I takt med utviklingen har behovet for felles retningslinjer på området blitt stadig større. Nye NS 3840 med tittelen **Grønne tak – Planlegging, prosjektering, utførelse, skjøtsel og drift – Ekstensiv tak** har bred anvendelse og tar for seg hele verdikjeden fra planleggingsstadiet til ferdig anlagt tak i drift.

To typer tak

Grønne tak deles ofte i to hovedtyper; **ekstensiv** og **intensiv**. Ekstensiv grønne tak kjennetegnes ved et tynt lag av jord/vekstmedium og typiske planter er sukkulente, stauder og moser. Bergknappslekta (*Sedum sp*) er mye brukt. Ekstensiv grønne tak krever generelt lite vedlikehold. Intensiv grønne tak har tykkere lag av jord/vekstme-

dium og kan utformes som takhage med stauder, busker og mindre trær. Det krever mer vedlikehold for å opprettholde sin estetiske verdi.

Den nye standarden omfatter ekstensive grønne tak, men mange prinsipper kan også anvendes for intensive grønne tak.

Standarden NS 3840 er resultatet av et arbeid der eksperter med svært forskjellig bakgrunn har jobbet sammen og blitt enige om hva som er viktig ved etablering av grønne tak og hvordan aktørene som er involvert, bør jobbe sammen. Både myndigheter, planleggere, produsenter, entreprenører og forskningsaktører har deltatt i arbeidet.

Det er mange gode grunner til at grønne tak er blitt et viktig virkemiddel i bærekraftig byutvikling.

Lokal overvannsdiskonering (LOD)

Ekstremnedbør er et stadig hyppigere fenomen, og for å redusere faren for oversvømmelse må man tenke annerledes. LOD innebærer løsninger som absorberer, fordrøyer og leder vannet bort i åpne flomveier og gjør områder mindre sårbare for kraftige regnskyll. Et viktig LOD-tiltak er grønne tak som både absorberer og fordrøyer vann. Med et grønt tak reduseres hastigheten på vannet på vei til gateplan, og flomtoppen i elver og rørnett reduseres og forsinkes. Mye av vannet blir også absorbert i jorden/vekstmediet på taket. På årsbasis kan det halvere mengden regnvann som renner av et tak. Dette er en verdifull buffer som avhjelper rørsystemer og ledningsnett, og som kan være helt nødvendig for å unngå høye kostnader til håndtering av overvannet.

Bedre byer

Byen er hjem og arbeidsplass for svært mange av oss, og vi mennesker påvirkes av omgivelsene våre både fysisk og psykisk. Ved å danne livsgrunnlag for andre organismer på taket, byens «femte fasade», får vi mange fordeler som for eksempel demping av lyd, reduksjon av støv og reduserte temperatursvingninger. Dette er effekter vi kanskje ikke er klar over, men som bare gjør byen bedre å være i. Vi skal heller ikke undervurdere det estetiske aspektet. Når vi fra vinduet

slipper å se en stor mørk takflate, men heller kan ta i øyesyn noe som minner om en blomstereng, synker stressfølelsen og roen fyller oss, og det er godt både å jobbe og bo i byen.

La humla suse

Og så var det humla, fuglene og andre organismer som vi kan glede oss over. Faktum er at vi faktisk er helt avhengige av disse for at balansen i naturen skal opprettholdes, for at epletrærne våre skal bære frukt og at det blir norske jordbær år etter år. På et grønt tak gir vi rom for disse organismene og vi har mulighet for å etablere nye plantesamfunn.

Unngå lekkasje og vekstproblemer

Norsk Standard for grønne tak påser at kravene til planlegging og prosjektering blir utført i henhold til gjeldende standarder for bygg. I tillegg legger den spesiell vekt på kontroll av taktekkingen, slik at eventuelle svakheter ved utførelsen oppdages og rettes opp før det grønne taket blir installert.

Standarden gir føringer for valg av plantearter og vekstmedium, og den stiller krav til nødvendig oppbygging for å danne livsgrunnlag og gode vekstforhold for plantene. Nøkkelen til pene blomstrende tak er at vann ikke blir stående i vekstmediet. Standarden stiller derfor krav til kontrollen av taket de første to årene.

Begrenset behov for skjøtsel

Selv om standarden omhandler ekstensive tak som i utgangspunktet krever lite skjøtselinnset, betyr det ikke at taket kan overlates helt til seg selv. Driftskostnadene er imidlertid minimale sammenliknet med for eksempel et ordinært grøntanlegg. Skjøtselen består primært av næringstilførsel, noe ugresshåndtering og ettersyn av renner, sluk og andre installasjoner. To til tre besøk av kvalifisert gartner må påregnes per år de første årene. Når vegetasjonen er godt etablert og i stabil, god vekst, er to besøk tilstrekkelig, ifølge standarden.

Nye trender

En standard for grønne tak er noe helt nytt i Norge. Utviklingen går imidlertid raskt, og vi ser utvikling av mange typer vegeterte tak. Det handler ikke bare om tykkere vekstmedier og flere plantearter, men også flere bruksområder. Tilrettelegging av grønne tak som spesielle habitater for planter, dyr eller insekter er en mulighet. En annen mulighet er tilpasning for «urbant landbruk» i form av for eksempel en godt beskyttet skolehage, en parsellhage eller rett og slett et oppholdssted.

Med den nye forskriften om fremmede organismer som trådte i kraft 1. januar 2016, følger også nye utfordringer når det gjelder bruk av planter. Taket er en arena vi kanskje kan benytte til å eksperimentere med reetablering av lokale planter. Dette kan skje ved bruk av stedligfrøbånk i jord eller formering og utplantning av lokale ville planter som blåbær, tyttebær og lyngarter.

Når vi etter hvert har skaffet oss erfaring med bruk av NS 3840, kan det bli aktuelt å starte opp nye standardiseringsprosjekter innenfor temaet grønne tak som tar hensyn til noe av den raske utviklingen vi ser på området.

Hvordan få tak i standarden?

NS 3840 er først og fremst et verktøy for prosjekterende arkitekter og ingeniører, i tillegg til eiere og forvaltere av bygg som ønsker å anlegge eller har grønne tak. Standarden er også viktig for leverandører og produsenter av grønne tak. Standarden kan være et sentralt virkemiddel dersom kommuner eller myndigheter ønsker å inkludere grønne tak i sine reguleringsplaner eller i andre retningslinjer for arealplanlegging.

NS 3840 Grønne tak – planlegging, prosjektering, utførelse, skjøtsel og drift – Ekstensive tak er tilgjengelig i nettbutikken på standard.no. Standard Norge har også utgitt en ny standard for produktet sedummatte: NS 4417 Planteskolevarer – Sedummatter – Regler for kvalitet, sortering, pakking og merking.